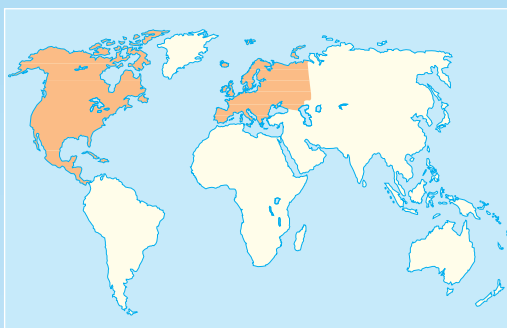

In de Eigen Tijd komen vluchtelingen en migranten naar de Europese landen omdat ze hopen op een betere toekomst. In de negentiende eeuw verhuizen duizenden Belgen naar de Verenigde Staten en Canada. Waarom wijken mensen uit? Wat trekt hen aan in hun nieuwe land? Hoe verloopt de migratie?

CULTUREEL

POLITIEK

SOCIO-ECONOMISCH

PREHISTORIE

3500 v.c.

STROOMCULTUREN

800 v.c.

KLASSIEKE
OUDHEID

500

MIDDELEEUWEN

1450

NIEUWE TIJD

1750

NIEUWSTE TIJD

1945

EIGEN TIJD

België en migratie

1 Amerika, het beloofde land

Doc 1-4 De landbouwvernieuwingen (betere werktuigen, machines...) en de bevolkingsgroei (meer mensen op dezelfde grond) zorgen er op het platteland er voor dat velen geen werk meer vinden. Grote boeren in Frankrijk en Wallonië kunnen bij het oogsten wel wat extra hulp gebruiken. Werkloze boeren werken dan voor hen als "seizoenarbeiders". Anderen trekken naar grote steden zoals Gent en Charleroi omdat ze hopen werk te vinden in de beginnende industrie. Nog anderen hopen op een betere toekomst in Amerika. Vooral na de eerste berichten over de vondst van goud in Californië komt de emigratiebeweging op gang. Tienduizenden Vlamingen en Walen wagen de overtocht naar Noord-Amerika. Handige ronselaars trekken van dorp tot dorp om mensen naar het 'beloofde land' te lokken. Zij vertellen de mensen dat in Amerika snel en makkelijk geld zou te verdienen zijn. Je zou er zelfs onbeperkt en gratis grond kunnen krijgen!

Vanaf het einde van de 19e eeuw kiezen Belgische migranten vooral Canada. De Canadese regering stelt dan ook alles in het werk om vanuit Europa een emigratiebeweging op gang te brengen. Ze proberen vooral Belgen te lokken omdat die bekend staan als goede werkers en bekwame boeren. Canada stuurt **immigratievertegenwoordigers** om

mensen te overtuigen om te verhuizen. Men betaalt zelfs een deel van de reiskosten. Ook de grote **rederijen** beschrijven Canada in hun folders als een waar paradijs. Vaak komen de landverhuizers bedrogen uit. Voor arbeiders zijn de werkomstandigheden dikwijls nog slechter dan in België. Sommigen keren dan ook terug. Voor diegenen die in hun nieuwe land een boerderij opstarten, is de toestand iets beter. Maar ook zij worden vaak bedrogen door de grondverkoopers. In tegenstelling tot andere migrantengroepen vormen de "Amerikaanse Belgen" geen afzonderlijke gemeenschap. Toch hechten vooral de Vlamingen belang aan het behoud van een eigen Vlaamse identiteit. Zo verschijnt er in Detroit (USA) nog steeds 'De Gazette van Detroit', een Vlaamse krant. De Walen sluiten zich aan bij de plaatselijke Franstalige organisaties en lezen de Canadese Franstalige kranten. De integratie verloopt echter vrij vlot.

2 Migranten en gastarbeiders

Doc 4-5 Ook naar België komen migranten. Vanaf de jaren 1920 zijn het vooral Italianen en Oost-Europeanen die als gastarbeider in ons land komen werken. België heeft op dat moment een grote nood aan arbeiders voor de industrie en de mijnbouw.

Na de economische crisis van 1930 verstrengt men de migratiewetgeving. De regering bepaalt welke industrietakken nog een

beroep mogen doen op vreemde werkrachten. In het begin is dat enkel de mijnbouw. Na de Tweede Wereldoorlog komen daar de bouw en de zware industrie bij. Elke gastarbeider moet bovendien over een 'arbeidsvergunning' beschikken, verleend door het Ministerie van Arbeid. Een aantal Noord-Afrikaanse gastarbeiders wordt tengevolge van de crisis teruggestuurd.

Na de Tweede Wereldoorlog komen de Oost-Europese landen onder communistisch bestuur. De regeringen van die landen vragen hun arbeiders in het buitenland uit te maken welke nationaliteit ze willen aannemen. De meeste Oost-Europeanen keren terug naar hun land van herkomst. De Belgische industrie moet nu elders arbeidskrachten zoeken. In de jaren 1950 zoekt de industrie vooral arbeiders in Italië en Griekenland. Afiches met beloftes van hoge salarissen en pensioenen moeten arbeiders lokken. De grootste aantallen vreemdelingen treft men aan rond de steenkoolbekkens (Walonië en de Kempen) en in grote industriesteden als Antwerpen, Brussel en Gent. De leefomstandigheden zijn erbarmelijk: de arbeiders leven in houten barakken en krijgen vaak te maken met racisme. Het werk is zeer zwaar en onveilig. Wie protesteert, wordt door de vreemdelingenpolitie opgepakt en zonder pardon teruggestuurd naar Italië. Na een zware mijnramp in Marcinelle stelt de Italiaanse regering hogere eisen. De Belgische industrie begint daarom arbeiders te rekruteren uit Spanje, Marokko en Turkije. De 'golden sixties' (jaren 1960) zijn bovendien een periode van economische bloei. Niet allen de mijnbouw en de industrie, maar ook de verwerkende nijverheid en de dienstensector stellen gastarbeiders aan het werk. Economische problemen in de jaren 1970 doet bij veel Belgen de verwachting rijzen dat de migranten terugkeren naar hun land van herkomst. Dat gebeurt echter niet.

Er vestigen zich ook rijkere migranten in België. Je vindt ze in de grensgebieden of in de omgeving van Brussel. Ze behoren dikwijls tot het kaderpersoneel van grote bedrijven, internationale organisaties of buitenlandse ambassades. Heel wat inwijkelingen uit de Derde Wereldlanden verblijven als student in de omgeving van de universiteiten (Brussel, Leuven, Louvain-la-Neuve,

Hasselt, Luik en Antwerpen).

In de jaren 1990 verdwijnen de communistische dictaturen in Oost-Europa. De mensen krijgen er opnieuw meer bewegingsvrijheid. In België duiken er daarvoor weer Oost-Europese arbeiders (Polen, Slovaken, Roemenen, ...) op. Ze werken vooral in de bouw en de schoonmaak.

3 Italianen en Marokkanen vormen de grootste groep

Doc 6-8 De Italianen zijn de grootste groep migranten. In de jaren 1920 zijn er zowel Italiaanse gastarbeiders als politieke vluchtelingen. Velen zijn uit Italië gevlucht na de machtsgreep van de fascistische leider Mussolini. Gewelddadige botsingen tussen fascist en antifascisten en zelfs aanslagen op Belgisch grondgebied bezorgen de Italiaanse gemeenschap een negatief imago. Een aantal van hen maakt tijdens de Nazibezetting deel uit van het Belgische verzet. Een groot aantal antifascisten wordt gedeporteerd naar de Duitse vernietigingskampen. De Italiaanse mijnwerkers krijgen het na de oorlog hard te verduren. Pas na de komst van nog armere immigranten, stijgt het aanzien van de Italiaanse gemeenschap. Het merendeel blijft echter werken als arbeider. De Italianen hebben onze eetgewoonten behoorlijke beïnvloed (pasta's).

Net zoals de Italianen vestigen ook andere migranten zoals Turken en Marokkanen zich blijvend met hun ganse gezin. De overheid beseft dat men de tweede generatie van de migrantenbevolking onmogelijk kan terugsturen naar hun oorspronkelijke land. Men probeert op allerlei manieren de **integratie** van die bevolkingsgroepen te verbeteren. Toch schuiven een aantal partijen de migranten de schuld voor problemen als werkloosheid en criminaliteit in de schoenen. De integratie zou volgens hen niet lukken. De Marokkanen vormen de tweede grootste groep. Velen onder hen laten zich **naturaliseren**. Heel wat migrantenjongeren in de grootsteden maken weinig kans om werk te vinden. Zij leven tussen twee werelden: thuis krijgen ze een traditioneel Islamitische opvoeding. Daarnaast leven ze in de moderne westerse samenleving.

KENNEN

- 1 drie alternatieven uit de 19e eeuw voor de arbeid in de Belgische landbouw opnoemen
- 2 twee oorzaken van de stijgende armoede geven
- 3 de oorzaken van de Belgische emigratie naar Amerika geven
- 4 een voorbeeld geven van de manier waarop men migranten lokt
- 5 de oorzaken van de gastarbeid in België geven
- 6 het begrip integratie uitleggen
- 7 drie verschillende soorten migranten in België opnoemen

8 de verschillende migratiegolven (Wie? Wanneer? Waarom die groep?) in België uitleggen

9 de oorzaken van de Belgische emigratie vergelijken met de oorzaken van de immigratie naar België

10 de integratie van Belgen in het buitenland met de integratie van vreemdelingen in België vergelijken

KUNNEN

- 1 documenten vergelijken
- 2 teksten ontleden
- 3 informatie afleiden uit tabellen
- 4 vergelijken met hedendaagse toestanden

Doc 1

Tyfus, cholera en pokken kwamen veelvuldig voor in de eerste helft der 19de eeuw, vooral de lagere klassen werden hier het slachtoffer van. Het was de tijd van arm Vlaanderen. Vanaf 1845 werd de sociaal-economische toestand nijpend voor de landarbeiders. In 1845 mislukte de aardappeloogst. (...) De aardappelziekte woedde tot 1850. In 1842 mislukte de rogge. 1 kg roggebrood steeg van 14 centimes naar 50 centimes. Ook de tarwe bracht veel minder op (...) Het was een beroerde tijd. Bedelaars uit de stad trokken naar het platteland. Het bureel van weldadigheid (het armbestuur) moest een groot aantal gezinnen financieel en materieel bijstaan. Emigratie naar een land waar meer eten was, waar meer mogelijkheden waren, waar een sociale promotie mogelijk was, was voor velen een oplossing. (...) Het vrije Amerika was aantrekkelijker vooral vanaf 1849. Toen men hoorde vertellen over het goud van Californië.

Uit: Henri VANNOPPEN, Amerika, het beloofde land voor Brabant, 1979

- Waarom wordt de situatie voor de landarbeiders slechter vanaf 1845?
- Noem 3 redenen waarom emigratie naar Amerika voor velen een oplossing leek.
- Waarom is Amerika vooral aantrekkelijk vanaf 1849?

Doc 2

a) Affiche voor het lokken van Vlamingen naar Canada

- Geef twee manieren waarop men mensen naar Canada wil lokken.

b) Belgen kijken uit naar Amerika (1889)."(...) Handige agenten schuimen stad en land af op zoek naar kandidaat-emigranten. Zij geven premies van 15 tot 25 frank voor elke arbeider die wil uitwijken naar het 'beloofde land', waar de arbeiders hoog in aanzien zouden staan en snel rijkdom kunnen vergaren. Ook Canada is bij onze landgenoten erg in trek. De uitgestrekte landbouwgronden in dat land spreken tot de verbeelding van menig boerenzoon. Al die mooie beloftes worden echter maar al te zelden bewaarheid. Velen vinden zelfs geen werk in dat land waar ze heentrokken. Vooral de Vlamingen schijnen in vreemde landen moeilijkheden te ondervinden omdat niemand hun taal spreekt."

Uit: L. Struye o.l.v., Kroniek van België, 1987
De Kroniek van België is een chronologisch geordende encyclopedie over de geschiedenis.

Doc 3

In 1856 vertrekt Jozef Ronsmans uit Sterrebeek naar Amerika. Vanuit Antwerpen maakt hij met andere landverhuizers (o.a. een familie die naar Australië vertrekt) de overtocht naar Engeland. Vanuit Liverpool gaat de reis verder naar New York. Jozef houdt een dagboek bij van zijn wedervaren.

a. "den negentienden Meij waren wij met onze kisten naar de stoomboot Washington gereden om 's anderendaags te vertrekken. ...al mijn kameraden (waren) weg die met mij gekomen waren. Daar stond ik dan te kijken, met niemand geen woord kunnen spreken. Gelukkiglijk had ik een kaart van de hotel. Ik had ze overal laten zien. Niemand verstond wat ik er wilde mede zeggen. (...) Er was eenen Brusselaar in dienst op den boot, den eenigste die ik gevonden heb die Fransch kon spreken en waar ik nog al wel mede geweest ben. Het Vlaamsch had ik niet meer gehoord sedert ik Antwerpen verlaten had."

b. Ondanks zijn lof voor de Verenigde Staten geeft hij na een tijd het landbouwen op en hij zoekt werk: 'Alzoo ben ik en Jozef Meersmans den 25 meert 1858 ... vertrokken om werk te gaen zoeken en om de onmisselijke tael het Engelsch aen te leren, want op die plaats en zoolang als men bij zijn landslieden is kan men dit niet leeren.'

'Dien zelfden dag heb ik mij dan ook verhuurd voor een jaer aen 14 dollars per mand en den kost. Over een jaer betaalde men daer nog 25 tot 30 dollars met den kost maar nu is de tijd zoveel slechter.'

- Geef 2 problemen waar Jozef Ronsmans mee krijgt af te rekenen.
- Toon aan dat het leven in Amerika hem minder goed meevalt dan verwacht.

Doc 4

Tussen 1820 en 1975 emigreren ongeveer 200 000 Belgen naar de Verenigde Staten. Tot 1840 blijft de Belgische emigratie naar de VSA zeer beperkt. Tussen 1830 en 1840 vertrekken ongeveer 300 Luxemburgse landbouwers hoofdzakelijk naar Ohio en Michigan. De emigratie bereikt een eerste piek in de jaren 1840 en in de periode 1850-1856, wanneer duizenden Belgen uitwijken naar de staat Wisconsin. De grootste Belgisch-Amerikaanse vestiging rond Green Bay in Wisconsin is uit deze emigratiegolf ontstaan. Tussen 1861 en 1880 ligt de Belgische emigratie telkens rond de 7 000 per decennium. In de periode 1880-1893 wijken enkele tienduizenden Belgen uit naar de Verenigde Staten, onder wie Waalse wevers en glasblazers naar Pennsylvania en Vlaamse boeren naar Minnesota. Zo ontstaat de vestiging rond Ghent in ZW Minnesota. De Belgische exodus naar de Verenigde Staten bereikt in 1892 een piek met 4 297 uitwijkingen. (...) Volgens de telling van 1980 zijn er in de Verenigde Staten van Amerika 360 277 personen van Belgische afkomst. 122 814 personen met enkelvoudige afstamming en 237 463 met meervoudige afstamming. De grootste concentratie aan Belgische inwijkelingen wordt gevonden in de Boven Midwest. 31 procent leeft in amper 2 staten: Michigan en Wisconsin.

<http://www.br.fgov.be/PUBLIC/emigrNL.html>

- Welke Amerikaanse staat is vooral in trek bij Belgische migranten?
- Toon met 2 voorbeelden aan dat je nog steeds sporen terugvindt van deze migratiebeweging.

Doc 5

Landverhuizing naar alle landen

- Toon aan dat de folder zich niet richt tot toeristen.
- Met welke argumenten probeert men mensen te lokken?
- Bewijs dat de Belgische regering de migratie zelfs mee organiseert.

Doc 6

“De Brusselse gerechtelijke politie heeft gisteren een 48-jarige Italiaan opgepakt, die wordt beschouwd als het kopstuk van een zwartwerkcircuit in de textielsector. Hij bracht tientallen Aziaten naar Brussel en liet ze in men-sonwaardige omstandigheden werken in clandestiene naaiateliers. (...) Illegalen uit Laos en Thailand zwoegden er voor een aalmoes (...) Het onderzoek toonde aan dat de Aziaten met loze beloften over goed werk en goed geld naar ons land waren gelokt door een maffieuze bende. De ronselpraktijken worden door de speurders omschreven als ware slavenhandel. Om te beginnen moesten de “werknemers” de vliegpreis zelf betalen.

Daarvoor betaalden ze een woekerprijs van 120 000 tot 150 000 frank. Dat geld leenden ze van de maffiosi, alweer tegen woekerintresten.”

Uit: A. EVERARD, *Travailleurs et cerveaux arbes immigrants en Europe*

- Toon aan hoe potentiële migranten vaak het slachtoffer worden van oplichters.
- Vergelijk Doc 4 met Doc 5b. Welke overeenkomsten stel je vast?

Doc 7

Betogende mijnwerkers (1964)

- Leg de tekst op de spandoek met je eigen woorden uit.

Doc 8

"Er is hier ook altijd heibel rond de moskeeën. Een moskee die niet mag uitbreiden, een andere die niet mag verhuizen: het al aangekocht pand moest onder druk van het stadsbestuur weer verkocht worden...Elarbi: "Ik begrijp die heibel niet goed. Als iemand hier een café opent, wordt er niet geprotesteerd, hoewel zoiets toch veel meer lawaai met zich meebrengt, soms zelfs baldadigheden... Een moskee is een plaats waar gebeden wordt, trouwens ook door Belgen. Er wordt gepredikt, maar wat? Buiten de typische Islampunten, zoals de Ramadan, zijn het de universele waarden die er verkondigd worden. In Marokko staan verschillende katholieke kerken en niemand heeft er ooit tegen geprotesteerd. Een moskee of een kerk of een synagoge: dat zijn allemaal heilige plaatsen waar men komt om te bidden. Niemand mag dat recht afnemen. Natuurlijk moet je uitkijken waar je zoiets plant, maar heb je al gezien hoeveel kerken er hier staan, hoeveel plaats die innemen en hoe weinig die bezocht worden? De moskeeën zijn daarentegen te klein voor het aantal gelovigen."

Uit: een interview met de in Borgerhout actieve Marokkaanse arts Zouhaïr Elarbi.

RUUD MARTENS, van Adamo tot Zamouri, Belgische migranten over Belgische migranten.

- Wat zorgt volgens Elarbi voor meer overlast dan een moskee?
- Noem 3 argumenten die Elarbi aanhaalt ter verdediging van de oprichting van moskeeën.

Doc 9

a) (1860) 'Alhoewel wij maer vreemdelingen waren en nog geen woord Engelsch konden spreken hebben wij het proces toch gewonnen.'

b) (Elarbi kwam in 1974 naar België. Na zijn studies aan franstalige ULB begon hij als arts te werken.) "Ik sprak al Nederlands, woonde in Antwerpen en was er getrouwd met een Belgische vrouw. (...) De eerste generatie Marokkanen is hierheen gekomen in het begin van de jaren zestig en is niet of nauwelijks geschoold: men schrijft niet eens Arabisch en spreekt zelfs slecht Marokkaans. Verwacht van hen dan ook niet dat ze Nederlands kennen. Ze hebben zich goed geïntegreerd op het vlak van werken, maar niet op andere gebieden. Dat werd hen destijds ook niet gevraagd."

- Vergelijk Doc 9 a met Doc 3. Hoeveel jaar bevindt Ronsmans zich in de Verenigde Staten?
- Vergelijk Doc 9a en 9b. Hoe integreren ze zich in hun nieuwe land?